

ISTARSKÉ FRESKE
 GLI AFFRESCHI ISTRIANI
 ISTRSKE FRESKE
 THE FRESCOES OF ISTRIA
 ISTRISCHE FRESKEN

Zadivljuje velika količina sačuvanoga zidnog slikarstva na relativno malom području kao što je Istra. Riječ je o približno 140 lokaliteta, od velikih i raskošnih fresko ciklusa do pojedinačnih scena i sitnih fragmenata. Prve freske u Istri nastaju na prijelazu iz 8. u 9. stoljeće, ali u 11. stoljeću počinje prava produkcija zidnog slikarstva i traje sve do sredine 16. stoljeća. Istarske su freske živa i autentična umjetnost i gotovo se sve nalaze u crkvicama, pitoresknim istarskim gradićima, selima ili, usamljene, na brdu. Ondašnja crkva kao da nije bila zgotovljena dok je majstori-slikari nisu ukrašili freskama. U srednjem vijeku freske nisu puki ukras, one su mnogo više od toga. Nepismenost, česta pojava u srednjovjekovnom istarskom selu, ublažavala se i freskama, štivom za nepismene. Istarske su freske zapravo tekstovi prevedeni u slike, sadržaji razumljivi publici koja ih gledajući čita.

Stupisce l'ingente quantità d'affreschi conservati su un territorio relativamente piccolo come lo è l'Istria. Sono state conservate all'incirca 140 località spazianti dai grandi e sfarzosi cicli d'affreschi, fino a singole scene ed a frammenti minuti. I primi affreschi in Istria appaiono a cavallo fra l'VIII ed il IX secolo, ma col secolo XI inizia la vera produzione di pittura muraria che perdura fino alla metà del XVI secolo. Gli affreschi istriani sono un'arte viva e autentica di cui la maggior parte si trova nelle chiesette delle pittoresche cittadine istriane, nei paesi, oppure isolate, in cima ad un colle. La chiesa d'allora non sembrava essere completa, fino a quando i maestri-pittori non la dipingevano. Nel Medioevo gli affreschi non erano soltanto un ornamento, ma molto di più. In Istria, nei paesi medievali, l'analfabetismo era frequente e veniva attenuato dagli affreschi che rappresentavano la letteratura degli analfabeti. Gli affreschi istriani sono, in realtà, testi tradotti in immagini comprensibili al pubblico che, osservandole, le interpretava.

Osuplja velika količina ohranjenega stenskega slikarstva na relativno majhnem prostoru, kot je Istra. Gre za približno 140 lokalitet, od velikih in razkošnih freskantskih ciklov do posameznih prizorov in drobnih fragmentov. Prve freske v Istri so nastale na prehodu iz 8. v 9. stoletje, a v 11. stoletju se je začela prava produkcija stenskega slikarstva, ki je trajala vse do sredine 16. stoletja. Istarske freske so živa in avtentična umetnost in skoraj vse se nahajajo v cerkvah, slikovitih istrskih mestecih, vaseh ali osamljene, na hribu. Tedanja cerkev kot da ni bila dovršena, dokler je niso mojstri – slikarji okrasili s freskami. V srednjem veku freske niso bile le okras, temveč mnogo več. Nepismenost, pogost pojav v srednjeveški istrski vasi, so blažili s freskami, berilom za nepismene. Istarske freske so pravzaprav besedila, pretočena v slike, vsebine, razumljive občinstvu, ki jih bere gledajoč.

The great number of preserved frescoes to be seen on the relatively small territory of the Istrian peninsula is amazing. We can speak of close to 140 localities, varying from large and rich fresco cycles to individual scenes and tiny fragments. These frescoes can be tracked back to the turn of 9th century, but it is during the 11th century that they started to be produced in great number that continued to the middle of the 16th century. Istrian frescoes are vivid and authentic art works, nearly all of which can be seen in little churches scattered around small, picturesque Istrian towns or villages usually situated on secluded hilltops. At that time, a church would not be considered finished if a painter had not made frescoes. In the Middle Ages, frescoes were not just decoration. They meant much more than that. Illiteracy, the common feature in the early medieval period was minimised by frescoes that could easily be understood. Istrian frescoes are, in fact, texts transformed into pictures that the parishioners could understand just by looking at them.

Faszinierend sind die vielen erhaltenen Wandmalereien auf einem relativ kleinem Gebiet wie Istrien. Es handelt sich ungefähr um 140 Orte mit großen und reichen Fresko-Zyklen bis zu vereinzelt Szenen und winzigen Fragmenten. Die ersten Fresken in Istrien stammen aus der Zeit des Überganges aus dem 8. ins 9. Jahrhundert. Im 11. Jahrhundert beginnt die wahre Produktion der Wandmalerei und dauert bis zur Mitte des 16. Jahrhunderts. Die istrischen Fresken stellen eine authentische und lebendige Kunst dar. Fast alle finden sich in kleinen Kirchen, in malerischen istrischen kleinen Städten, Dörfern oder in kleinen Kirchen auf allein stehenden Hügeln. Als ob die Kirchen von damals nicht fertig gestellt worden wären, bis die Meister-Maler sie mit Fresken verzierten. Im Mittelalter waren die Fresken nicht nur ein Schmuck, sie sind viel mehr als das. Das Alphabetentum, eine weitgehende Erscheinung im mittelalterlichen istrischen Dorf, wurde durch Fresken, durch Texte für Unkundige des Schreibens, eingeschränkt. Die istrischen Fresken sind eigentlich in Bilder übertragene Texte, Inhalte, die dem lesenden Publikum verständlich sind.

ISTARSKÉ FRESKE
 GLI AFFRESCHI ISTRIANI
 ISTRSKE FRESKE
 THE FRESCOES OF ISTRIA
 ISTRISCHE FRESKEN

ISTARSKI KASTELI
 I CASTELLI ISTRIANI
 ISTRSKI GRADOVI
 THE CASTLES OF ISTRIA
 ISTRISCHE KASTELLE

ISTARSKA GRADITELJSKA BAŠTINA VENEČANSKOG RAZDOBLJA
 IL PATRIMONIO EDILE ISTRIANO DELL'EPOCA VENEZIANA
 ISTRSKA STAVBNA DEDIŠČINA BENEŠKEGA OBDOBJA
 VENEZIAN ARCHITECTURAL HERITAGE IN ISTRIA
 ISTRISCHE ARCHITEKTUR AUS VENEZIANISCHER ZEIT

ISTARSKI ARHEOLOŠKI PARKOVI: PUT BOGOVA
 I PARCHI ARCHEOLOGICI ISTRIANI: IL SENTIERO DEGLI DEI
 ISTRSKI ARHEOLOŠKI PARKI: POT BOGOV
 ISTRIAN ARCHAEOLOGICAL PARKS – THE PATH OF GODS
 ISTRISCHE ARCHAEOLOGISCHE PARKS: DIE STRASSE DER GÖTTER

Glavni ciljevi:

znanstvena i turistička valorizacija kulturnih resursa Istre
stvaranje prekograničnih kulturno-turističkih puteva
razvoj kulturnog turizma
prekogranična suradnja partnerskih institucija

Putevi kulturnog naslijeđa Istre:

putevi kaštela i kulturnih krajolika
putevi sakralne umjetnosti – freske
put tradicije i naslijeđa istarskih gradova – srednjovjekovni statuti
razvoj istarskih gradova – venecijanska graditeljska baština
arheološki parkovi Istre i put antičkih bogova

Projektni rezultati:

višejezične znanstvene publikacije: knjige i znanstveni članci
višejezične turističke publikacije: brošure kulturnih puteva, letci
radionice
istraživački radovi

Glavni cilji:

znanstvena in turistična valorizacija kulturnih resorsov Istre
ustvarjanje čezmejnih kulturno-turističnih poti
razvoj kulturnega turizma
čezmejno sodelovanje partnerskih institucij

Poti kulturne dediščine Istre:

poti kaštelov in kulturnih pokrajini
poti sakralne umetnosti – freske
pot tradicije in dediščine istrskih mest – srednjeveški statuti
razvoj istrskih mest – beneška stavbna dediščina
arheološki parki Istre in pot antičnih bogov

Projektni rezultati:

večjezične znanstvene publikacije: knjige in znanstveni članci
večjezične turistične publikacije: brošure kulturnih poti, letaki
delavnice
raziskovalna dela

Hauptziele:

Wissenschaftliche und touristische Aufwertung kultureller Ressourcen Istriens
Errichtung grenzüberschreitender kultur-touristischer Itinerare
Entwicklung des Kulturtourismus
Grenzüberschreitende Zusammenarbeit von Partnerinstitutionen

Straßen des Kulturerbes Istriens:

Straßen der Kastells und der Kulturlandschaften
Straßen der sakralen Kunst – Fresken
Straßen der Tradition und des Erbes istrischer Städte – Venezianische Architektur
Entwicklung der istrischen Städte – Venezianische Architektur
Archäologische Parks Istriens und die Straße der antiken Götter

Projektergebnisse:

Mehrsprachige wissenschaftliche Publikationen: Bücher und wissenschaftliche Artikel
Mehrsprachige Tourismuspublikationen: Broschüren der Kulturstraßen, Flugblätter
Werkstätten
Forschungsarbeiten

Obiettivi principali:

valorizzazione scientifica e turistica delle risorse culturali dell'Istria
creazione di percorsi turistico culturali d'oltr confine
sviluppo del turismo culturale
collaborazione transfrontaliera fra istituzioni partner

Gli itinerari del patrimonio culturale dell'Istria:

itinerari dei castelli e dei paesaggi culturali
itinerari dell'arte sacrale – gli affreschi
itinerario della tradizione e del patrimonio delle città istriane – gli statuti medievali
lo sviluppo delle città istriane – il patrimonio edile veneziano
i parchi archeologici dell'Istria e il sentiero degli antichi dei

Risultati del progetto:

pubblicazioni scientifiche plurilingui; libri e articoli scientifici
pubblicazioni turistiche plurilingui; opuscoli degli itinerari culturali, volantini
laboratori
lavori di ricerca

Main goals:

scientific and tourist valorisation of Istrian cultural resources
establishing cross-border cultural-tourism itineraries
development of cultural tourism
cross-border collaborative institutional partnerships

Itineraries of Istrian cultural inheritance:

itineraries of castles and cultural landscapes
itineraries of sacral art – frescoes
itineraries of traditions in Istrian urban landscapes – mediaeval regulations
development of Istrian towns – Venetian architectural heritage
Istrian archaeological parks and the itinerary of ancient Gods

Project results:

multi-lingual scientific publications: books and scientific articles
multi-lingual tourist publications: brochures on cultural itineraries, pamphlets
workshops
research work

TRAJANJE | DURATA | TRAJANJE | LENGTH | DAUER
23 mjeseca | mesi | mesecev | months | Monate

FINANCIJSKA VRIJEDNOST | VALORE FINANZIARIO | FINANČNA VREDNOST | FINANCIAL COST | KOSTEN
Hrvatska | Croazia | Hrvaška | Croatia | Kroatien 100.000,00 €
Slovenija | Slovenia | Slovenija | Slovenia | Slowenien 389.130,00 €

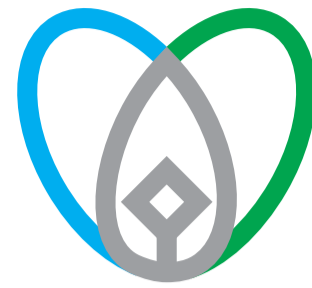
VODITELJI PROJEKTA | RESPONSABILI DEL PROGETTO | VODJI PROJEKTA | PROJECT LEADERSHIP | PROJEKTLÉITER
Vladimir Torbica (Hrvatska | Croazia | Hrvaška | Croatia | Kroatien)
Darko Darovec (Slovenija | Slovenia | Slovenija | Slovenia | Slowenien)

INFORMACIJE | INFORMAZIONI | INFORMACIJE | INFORMATION | INFORMATIONEN

www.heartofistria.org
e-mail: heart@istria-istria.hr
tel. ++385(0)52 211 416

INTERREG IIIA Program za susjedstvo Slovenija – Mađarska – Hrvatska 2004 – 2006
INTERREG IIIA Programma di vicinato Slovenia – Ungheria – Croazia 2004 – 2006
INTERREG IIIA Sosedski program Slovenija – Mađarska – Hrvatska 2004 – 2006
INTERREG IIIA Neighbourhood programme Slovenia – Hungary – Croatia 2004 – 2006
INTERREG IIIA Nachbarschaftsprogramm Slowenien-Ungarn-Kroatien 2004 – 2006

heart
of Istria

ISTARSKE FRESKE
GLI AFFRESCI ISTRIANI
ISTRISKE FRESKE
THE FRESCOS OF ISTRIA
ISTRISCHE FRESKEN

KULTURA I BAŠTINA ISTRE, RAZVOJ PREKOGRANIČNIH TURISTIČKIH ITINERARA U URBANIM I RURALNIM PODRUČJIMA ISTRE ODOBREN JE U SKLOPU PROGRAMA ZA SUSJEDSTVO SLOVENIJA – MAĐARSKA – HRVATSKA 2004.–2006.

LA CULTURA ED IL PATRIMONIO DELL'ISTRIA, LO SVILUPPO DEGLI ITINERARI TURISTICI D'OLTRECONFINE NELLE ZONE URBANE E CULTURALI DELL'ISTRIA È STATO APPROVATO NELL'AMBITO DEL PROGRAMMA DI VICINATO SLOVENIA – UNGHERIA – CROAZIA 2004 – 2006

KULTURA IN DEDIŠČINA ISTRE, RAZVOJ ČEZMEJNIH TURISTIČNIH ITINERARJEV V URBANIH I RURALNIH OBMOČJIH ISTRE JE ODOBREN V SKLOPU SOSEDSKEGA PROGRAMA SLOVENIJA – MADŽARSKA – HRVAŠKA 2004 – 2006

CULTURE AND HERITAGE OF ISTRIA, DEVELOPMENT OF CROSS BORDER TOURIST ITINERARIES IN URBAN AND RURAL AREAS OF ISTRIA, SUPPORTED THROUGH THE CONTEXT OF THE NEIGHBOURHOOD PROGRAMME SLOVENIA–HUNGARY–CROATIA 2004 – 2006

DIE KULTUR UND DAS ERBE ISTRIENS, DIE ENTWICKLUNG GRENZÜBERSCHREITENDER TOURISTISCHER ITINERARE IN STÄDTISCHEN UND LÄNDLICHEN GEBIETEN ISTRIENS WURDE IM RAHMEN DES NACHBARSCHAFTSPROGRAMMS SLOWENIEN–UNGARN–KROATIEN 2004–2006 GENEHMIGT

Projekt je sufinancirala Europska unija
Il progetto è stato cofinanziato dall'Unione europea
Projekt je sufinancirala Evropska unija
The project is co-financed by the European Union
Das Projekt wurde von der EU mitfinanziert

Projekt je provela Istarska županija
Il progetto è stato realizzato dalla Regione Istriana
Projekt je izvela Istarska županija
A project implemented by the Region of Istria
Das Projekt wurde von der Region Istrien durchgeführt

Projekt je provela Istarska županija u suradnji s partnerima | Il progetto è stato realizzato dalla Regione Istriana, in collaborazione con i partner | Projekt je izvela Istarska županija u sodelovanju s partnerji | A project implemented by the Region of Istria with partners | Das Projekt wurde von der Region Istrien in Zusammenarbeit mit Partnern durchgeführt:

Univerza na Primorskem | Università del Littorale | Univerza na Primorskem
University of Primorska | Università na Primorskem

Znanstveno raziskovalno središče Koper | Centro di ricerche scientifiche di Capodistria
Znanstveno raziskovalno središče Koper | Science and research centre of Koper
Wissenschaftliches Forschungszentrum Koper

Grad Buzet | Città di Pinguente | Mesto Buzet | Town of Buzet | Stadt Buzet

Mestna občina Koper | Comune di Capodistria | Mestna občina Koper
Municipality of Koper | Gemeinde Koper

Občina Izola | Comune di Isola | Občina Izola | Municipality of Isola | Gemeinde Isola

Občina Piran | Comune di Pirano | Občina Piran | Municipality of Piran | Gemeinde Piran

Ovaj je letak izrađen uz financijsku potporu Europske Unije. Sadržaj ovoga letka isključiva je odgovornost Istarske županije i ni u kojem slučaju ne odražava stajalište Europske Unije.

Europska Unija udružuje 27 država članica koje su odlučile ujediniti svoja znanja, resurse i sudbine. Tijekom 50 godina procesa proširenja, zajednički su sagradile zone stabilnosti, demokraciju te održivi razvoj, održavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualnu slobodu.

Europska se Unija obvezala dijeliti svoja postignuća i vrijednosti sa zemljama, susjednim narodima s kojima zemljopisno graniči.

Europska komisija je izvršno tijelo Europske Unije.

Questo volantino è stato realizzato con l'appoggio finanziario dell'Unione europea. La regione Istriana risponde esclusivamente del contenuto di questo volantino che in nessun caso riflette la posizione dell'Unione europea.

L'Unione europea è costituita da 27 stati membri che hanno deciso di unire il sapere, le risorse e i destini comuni. Nel corso dei 50 anni di durata del processo di allargamento, hanno costruito assieme delle zone di stabilità, democrazia, rispettivamente di sviluppo sostenibile mantenendo la varietà culturale, la tolleranza e la libertà individuale.

L'Unione europea si è impegnata a condividere le proprie conquiste e valori con i paesi, ed i popoli confinanti geograficamente.

La Commissione europea è l'organo esecutivo dell'Unione europea.

Izdaj zloženke je financično podprla Europska unija. Za njeno vsebino odgovarja Istarska županija in ne izražava stališče Evropske unije.

Evropska unija ima 27 država članica, ki so se odločile združiti svoja znanja, resurse in usode. V petdesetletnem procesu širitve so skupaj zgradile cone stabilnosti, demokracijo oz. ohranjen razvoj, odražajoč kulturno raznolikost, toleranco in individualno svobodo.

Evropska unija se je zavezala deliti svoje dosežke in vrednosti z deželami, sosednjimi narodi, s katerimi geografsko meji.

Evropska komisija je izvršno telo Evropske unije.

This pamphlet has been produced with the assistance of European Union. The contents of this pamphlet is the sole responsibility of Region of Istria and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

The European Union is made up of 27 Member States who have decided to gradually link together their know-how, resources and destinies. Together, during a period of enlargement of 50 years, they have built a zone of stability, democracy and sustainable development whilst maintaining cultural diversity, tolerance and individual freedoms.

The European Union is committed to sharing its achievements and its values with countries and peoples beyond its borders.

The European Commission is the European Union executive body.

Dieses Flugblatt entstand mit finanzieller Unterstützung der EU. Der Inhalt dieses Blattes steht unter der ausschließlichen Verantwortung der Region Istrien und spiegelt keinesfalls die Meinung der EU wider.

Die EU hat 27 Mitgliedsländer, die sich entschieden haben ihr Wissen, ihre Ressourcen und ihre Geschichten zu vereinen. Während der 50 Jahre des Prozesses der Erweiterung wurden gemeinsam Zonen der Stabilität, der Demokratie, bzw. der Nachhaltigkeit entwickelt, indem man die kulturelle Vielfalt, Toleranz und die individuelle Freiheit wahrte.

Die EU verpflichtete sich ihre Errungenschaften und Werte mit Ländern, benachbarten Völkern zu teilen, an die sie geographisch grenzt.

Die Europäische Kommission ist das ausführende Organ der EU.